Jolsvai András

Barátságos arcot kérek!

regény

19

Weisz Jenő nem bánta, hogy semmit sem kaptak az örökségből. Ráadásul rövidesen kisebb gondjuk is nagyobb lett annál, hogysem holmi örökségekkel foglalkozzanak. Weisz Jenőt hamarosan behívták munkaszolgálatra, és amikor hazatért, a Pannónia udvarias levélben felmondta az állását. „Az Ön előtt is ismeretes okok miatt." Aztán újabb munkaszolgálat következett, aztán a deportálás. Gyurkát vidéki rokonoknál helyezték el, az utolsó pillanatban sikerült visszajönnie Pestre, egy darabig a Murányi utcai műhelyben bujkált, de nem akart sokáig veszélyt hozni a nagybátyjára (aki önmagában is elég veszélyt jelentett), egy hajnalon eltűnt tehát, barátoknál, ismerősöknél dekkolt, mígnem negyvenöt januárjában bele nem szaladt egy nyilas járőrbe: onnan már csak a Dunáig vezetett az útja. Márciusban lett volna tizennyolc.

Rezsin nagyobb részt a Lipótmezőn vészelte át a vészkorszakot, egy segédorvos segítségével, hamis papírokkal és hamis diagnózissal, igaz, utóbbiba egészen belejött aztán, úgy tudta alakítani a mániás depressziót, hogy tanítani lehetett volna. Aztán, amikor tavasszal visszajött az üres lakásba – mely, csodák csodája se lebombázva, se kirabolva nem lett –, és megtudta, mi történt a fiával, végleg és valójában bezáródott a világ előtt. Nem volt rá többé kíváncsi.

De nem volt bolond és nem volt depressziós se: a nyugtatókat is, melyeket Fedor doktor hónapról hónapra felírt neki, szépen leeresztette a lefolyóba. Fizikailag is elég jól bírta magát, a bizottság nem is volt hajlandó leszázalékolni, egyszerűbb fizikai munkára alkalmas, ezt írták a kartonjára, így aztán nem volt jogosult rokkantnyugdíjra sem, csak azért nem érintette meg a kmk réme, mert a férje igazolta, mint háztartásbelit.

És Rezsin tényleg az is volt. Háztartásbeli, a szó igazi értelmében. Az, hogy soha a lábát ki nem tette a lakásból, hogy senkivel szóba nem állt, hogy a telefont se vette fel, nem azt jelentette, hogy tétlenül ült vagy heverészett volna napra nap. Nem, Rezsin példás rendben tartotta a lakást, mosott, főzött, takarított, mégpedig akkurátusan, minden nippet letörölgetve. Az ő padlójáról enni lehetett volna, az ablaki ragyogtak, ahogy a rézkilincsek is. A szekrényekben példás rendben sorakoztak a

vasalt ágyneműk, az ingek, a pizsamák, az öltönyök, ruhák közé szárított levendulát, a télikabátokhoz naftalint tett, a konyhaszekrényben egymásra polcolva lábasok, fazekak, a pohárszék csillog-villog, a spájzban befőttek, lekvárok, megfelelő számú konzerv (melyeket lejártukkor újabb megfelelő számú konzervre cserélnek – ez a háború nem múló tanulsága), csak a falak csupaszak, sehol egy festmény, sehol egy fénykép, még csak egy falidísz se: Rezsin nem akarja látni a múltját, a múltukat, Jenő rejtélyes dobozán kívül semmi sincs a lakásban, mely a háború előtti időkre emlékeztethetne.

Rezsin egykor szerelmi házasságot kötött Weisz Jenővel. A szerelem elmúlt ugyan, de a kölcsönös szeretet, megbecsülés megmaradt. Ez a viszony hivatalosan ma is tart, így aztán Rezsin nem szívesen vallja be magának, hogy haragszik a férjére: nem tudja megbocsátani neki, hogy nem védte meg a fiukat. Erről soha nem esett szó közöttük, de Weisz Jenő pontosan tisztában van vele – ráadásul ő se tudja megbocsátani magának ezt. Hiába tudják mindketten, hogy nem tehetnek róla, hogy porszemek ők egy homokviharban, hogy náluk nagyobb, gonosz erők sodorták el azt a boldog, régi életüket, ölték meg a fiúkat, és ölték ki belőlük a mélyebb érzéseket, nem tudnak védekezni ellene. Rezsin már csak arra képes, hogy eltűrje a férje állandó, terhes jelenlétét: vezeklésül (hogy nem tud úrrá lenni ezen az érzésen) tartja ilyen példás rendben a lakást, s tesz meg mindent, hogy Jenő legalább a környezetében ne érezzen hiányt. De Weisz Jenőnek nem vasalt ingre és meleg levesre lenne igazán szüksége, hanem egy szeretetteljes mosolyra vagy egy ölelésre, esetleg kedves, becéző szavakra – de ezekre hosszú évek óta hiába vágyik. Rezsin páncélban járkel körötte, és lelkének páncélját nem veti le soha, egyetlen pillanatra sem.

Rezsin egyetlen embert enged némileg közel magához, a kis Suhajdát. A kis Suhajda ugyanis a fiára emlékezteti őt. A kis Suhajda a földszint ötben lakik, társbérlőként, a Lovászék lakásában, és körülbelül annyi idős most, mint amennyi a Gyurka lenne szegény, ha élne.

A kis Suhajda negyvenhárom tavaszán került a házba, akkor még kis Steinnek hívták, de hamar megérkezett az elképzelt dél-erdélyi menekült papírja, azután lett Suhajda belőle: úgyannyira, hogy új személyiségét megtartotta a háború után is. A kis Suhajda azokban a hetekben barátkozott össze a Rezsinnel, amikor az asszony már hazatért a bolondokházából, de még nem tudta, mi lett a férjével és a fiával. A kis Suihajda akkor már tudta, hogy elveszítette az egész családját, a nagyszüleit, a szüleit és a testvéreit, hogy tizenhét éves korára magára maradt, és szüksége volt legalább egy kézre, amibe kapaszkodhat: ez lett aztán a Rezsin keze.

Mára meg az maradt, hogy a Rezsin csak a kis Suhajdával hajlandó szóba állni. A kis Suhajdából azóta közepesen nagy Suhajda lett, hentessegéd a Sallai utcai húsboltban, van neki gyűrűs menyasszonya, és nemrégiben belépett a DISZ-be, de azért naponta legalább egyszer felmegy a Weiszék lakásához, halkan megkocogtatja a konyhaablakot, és amikor a Rezsin megjelenik abban az ablakban, megkérdezi, „Weisz néni, hozzak valamit a közértből?" És akkor a Rezsin azt mondja, „kellene egy fél kiló cukor, meg egy kis kenyér", erre a kis Suhajda úgy folytatja, hogy „hoznék tőlünk egy szép oldalast is, mostanában ritkán lehet kapni, lesüti egészben, akkor sokáig eláll, és a zsírját is fel tudja használni", Rezsin meg bólint, és becsukja az ablakot.

Az anyagiakat illetően nem váltanak szót, azt a kis Suhajda a Jenő bácsival intézi mindig másodikán, Rezsint ilyesmivel nem kell terhelni, van elég baja egyébként is. A kis Suhajdának elég vékonyan fog a ceruzája ilyenkor, főleg ami a húsokat illeti, Weisz Jenő hálás is ezért, s háláját úgy fejezi ki a kis Suhajda iránt, hogy időnként hoz neki egy esernyőt, pizsamát vagy puplininget az öccse készletéből. Ezt a kis Suhajda, vonakodva bár, elfogadja: végre is nősülés előtt áll, s nem baj, ha az ember nem nulláról indul a házasságban.

Ezt a pompás együttműködést egyébként újabban komoly veszély fenyegeti. A kis Suhajda ugyanis lakáskérelmet nyújtott be a tanácshoz, melyet éppen tervezett nősülésével támasztott alá: egy szűkös társbérlet nemigen alkalmas a gyermeknevelésre, írta. A tanácsnál nem zárkóztak el a kérés teljesítésétől, a Nagy Lajos király útján modern, szocialista lakótelep épül, ha a kis Suhajda benyújtja a házasságkötési dokumentumokat, rögvest kiutalnak neki egy összkomfortos másfélszobás főbérletet, mely legkésőbb a következő ötéves tervben el is készül. A kis Suhajda igent mondott, de közben szomorú szívvel gondolt arra, ha ő kiköltözik a világ végére, melyet három sorompó választ el Angyalföldtől, mi lesz akkor a szegény Regina nénivel, a szegény Weiszékkel.

20

Szinte teljesen besötétedett, mire Weisz Sándor megérkezett a Fürst Sándor utcai lakáshoz. Csak az ajtó előtt jutott eszébe, hogy kulcs sincs nála, a hajnali események közben nem volt érkezése, hogy zsebre tegye a kulcscsomóját. Benézett a lábtörlő alá, ott szokott lenni egy pótkulcs Kisgyurkának, ha napközben elhagyta volna a sajátját. (Ilyesmi bizony elő-előfordult, elvarázsolt kamasz volt, a saját világában élt, gyakran elhagyta a sálját, kesztyűjét, sapkáját, de olyan is előfordult már, hogy az iskolatáskáját felejtette valahol.) De a lábtörlő alatt sem volt ezúttal semmi,

lehet, hogy azt is a rendőrség vitte el. Weisz Sándor az udvari lámpa gyenge fényében megnézte a karóráját (ha az a Doxa mesélni tudna, abból is kikerekedhetne egy egész regény), négy óra elmúlt, a fia nemsokára megjön (ide járt, két saroknyira, a Sziget utcai iskolába), addig majd eltopog itt az ajtó előtt. Jolánnak elvileg ötig tart a munkaideje, ő is hazaér húsz perc alatt, de nála azért sosem lehet tudni: hol túlóráznak, hol rovancsolnak, hol politikai röpgyűlést tartanak, hol vegyvédelmi oktatást egy lehetséges harmadik világháborúra való felkészítésként: ritka az a nap, amikor már hét előtt otthon van.

Weisz Sándorra hírtelen tört rá az ólmos fáradtság, összehúzta a kabátot a mellén, aztán leült a földre, a lábát maga alá húzta, s a hátát nekidöntötte az ajtónak. A következő másodpercben az ajtó kinyílt (benyílt, hogy egészen pontosak legyünk), és Weisz Sándor begurult rajta. Az udvarról beszűrődő homályos fényben a felesége alakját vélte felismerni: Jolán a konyhaasztalnál ült, és ebben a pillanatban a könnyei nyomát próbálta eltüntetni az arcáról.

Az asszony felpattant, felsegítette a földről a férjét, és szorosan magához ölelte. Weisz Sándor abban a pillanatban azt gondolta, bármi történt is eddig, és bármi fog még történni ezután, ezért az ölelésért már megérte. Weisz Sándor nagyon vágyott a felesége ölelésére, de csak nagyon ritkán volt benne része.

– Hát te? Hogyhogy már itthon vagy?

– Téged vártalak. Nagyon szörnyű volt?

Weisz Sándor szerette volna azt mondani, hogy igen, mert attól fél, ha kiderül, hogy nem bántották, és még nem is nagyon kiabáltak vele, véget ér az asszony sajnálatból fakadó gyöngédsége, de végül nem tudta rászánni magát a hazugságra.

– Ki lehetett bírni. Verni nem vertek.

Berger Jolán hátrébb lépett, megigazított egy tincset a férfi őszülékeny kopaszodó fején, aztán lesimította a szoknyáját, és azt mondta.

– Csinálok rántottát. Biztosan éhes vagy.

A férfi bólintott, s közben el is csodálkozott, hogy tényleg, tegnap óta egy falatot sem evett még, de ez a tény valahogy érdektelenné töpörödött az elmúlt órákban. A hagymás rántotta illata aztán meghozta az étvágyát, nagy falatokban falta az ételt, friss kenyeret tunkolt hozzá, Jolán a tűzhelynek dőlve összefont karral figyelte.

Amikor elmosta az edényt, leült a férjével szemben, és megkérdezte.

– Hogyan lesz tovább?

– Azt mondták, majd értesítenek.

– Mikor?

– Fogalmam sincs.

Jolán nagyot sóhajtott.

– Az a helyzet, hogy engem is kitettek. Egyelőre bizonytalan időre, de ha téged bűnösnek találnak, kitesznek majd végleg.

Weisz Jenő megengedett magának egy halk sóhajt, amit többféleképpen lehetett érteni: ő speciel úgy értette, hogy a maga részéről nem bánja, ha Jolán egy darabig otthon lesz, legalább több ideje marad a családjára, rá. Lesz meleg vacsora, lesz vasalt ing, talán még moziba is el tudnak menni esténként. Van egy kis tartalékuk, a műhely is hoz annyit, hogy hárman szerényen megéljenek belőle. Igaz, ha a műhelyet is bezáratják vele, nehezebb helyzetbe kerülnek, valami munka után kell néznie. De az se probléma, elmegy ő akár segédmunkádnak is, az egész Váci út tele van gyárakkal, mindenhol munkásokat keresnek.

Igen, de Weisz Sándor pontosan tudta, milyen fontos Jolánnak, hogy ő is dolgozik. Hogy értelmes dolgokkal foglalkozik, emberek között van. Hogy történik vele valami. Jolán hozzászokott, hogy az események középpontjában legyen, hogy elismerő mondatokat és pillantásokat zsebeljen be, akár a teljesítményéről, akár a külalakjáról van szó. Jolán nem otthonülő fajta. Bele is betegedne, ha hosszan nem csinálhatna semmit.

– Ha gondolod, el is válhatunk.

– Hogy?

– Sokan csinálják ezt manapság. Akiknek elviszik a férjét, elválnak tőlük, és így mentesülnek a retorziók alól.

Jolán nagyon szigorúan nézett a férjére.

– Mi ezt nem csináljuk. Ha elválok egyszer tőled, nem számításból teszem majd, hanem azért, mert már nem szeretlek.

Weisz Jenő nem tudta eldönteni, örüljön ennek a mondatnak, vagy szomorkodjon miatta. Végül az előbbi mellett döntött: az mégiscsak azt jelenti, hogy a felesége (még) szereti. Ebben sem volt igazán biztos eddig.

– Köszönöm. – Ez a szó alig halhatóan hagyta el a Weisz Sándor ajkát, de Berger Jolán azért meghallotta. Egy pillanatra el is mosolyodott.

Aztán az órájára nézett. (Annak a kis aranyórának nincs regényes története, Jolán a legutóbbi születésnapjára – hogy hányadik, hagyjuk homályban – kapta a férjétől.)

– A gyerek mindjárt itthon lesz. Szerintem ne mondjuk meg neki.

– Mit?

– Semmit. Se azt, hogy engem kirúgtak, se azt, hogy téged valószínűleg elítélnek majd.

Weisz Sándor fájdalmas arcot vágott: fizikai gyötrelmet jelentett neki, ha hazudnia kellett.

– Hát mit mondjunk?

– Rólam semmit, rólad meg azt, hogy tévedés volt az egész, bocsánatot kértek, és elengedtek.

– Muszáj ezt?

– Nem emlékszel, mit művelt reggel is? Majdnem nekiment a rendőröknek! Ez a gyerek nem tudja, hol él, ez a gyerek az indiánregények magasztos erkölcsein nőtt föl, meg se érintette, ami az elmúlt tíz évben körötte és vele történt, ez bármire képes, hogy megvédje a szüleit, hogy harcoljon az igazáért. Nem lehet hagyni, hogy tönkretegye magát!

Válaszra már nem volt idő, mert kivágódott az ajtó, és az ifjú Geszler György zúdult be rajta. A lendület egészen a pótapja karjaiba vitte.

– Mondta a házmester, hogy megjöttél! Tudtam, hogy kiengednek. Hogy csak valami tévedés lehet az egész.

Weisz Sándor szeretettel megsimogatta a pótfia fejét, és azt motyogta.

– Persze, hogy csak tévedés. Egy merő tévedés, semmi más.